

CREȘTEREA POTENȚIALULUI CREATIV ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PREȘCOLAR

Prof. Cătălina Simona Leancă

Prof. Elena Leancă

Grădinița cu P.P. "Ștefan cel Mare și Sfânt" Dorohoi, jud. Botoșani

Creativitatea constituie tot mai mult una din implicațiile umane esențiale ale culturii și civilizației contemporane, ale oricărui progres social. Ea constituie una din cele mai importante valori umane, sociale și educaționale. Este esența gândirii moderne, în mărimea în care se cere acestei funcții psihice să definească și să revoluționeze problema. desemnează activitatea sau comportamentul nou, original, pe care orice om îl poate manifesta în grade diferite și la orice vârstă.

Complexitatea și dinamismul lumii contemporane presupune dezvoltarea creativității tinerilor în vederea unei bune adaptări sociale și profesionale. Deoarece cultivarea creativității individuale și de grup constituie un deziderat major al educației în general, se consideră că trebuie stimulată și încurajată de la cele mai fragede vârste.

Un număr tot mai mare de investigații psihopedagogice din ultima perioadă de timp se îndreaptă asupra creativității, având la bază următoarele argumente:

- potențialul creativ diferă de la individ la individ, fiind mai ridicat sau mai redus;

- sarcinile cu care omul se confruntă în timpul vieții se multiplică, se amplifică și se diversifică, solicitându-i acestuia într-o măsură mai mare sau mai mică creativitatea, acționând direct asupra factorilor care o determină;

- fiecare om este solicitat să contribuie la locul său de muncă, în profesia sa, prin natura postului pe care-l ocupă, cu un aport creativ, bineînțeles după posibilitățile sale;

- creativitatea poate fi estimată și educată la fiecare subiect uman (în acest scop procesul instructiv-educativ din grădiniță și școală poate contribui în mod deosebit);

- societatea, țara care va investi mai mult în creativitatea copiilor, va câștiga în timp, competiția mondială cu celelalte țări (dacă își va putea menține în interior valorile creatoare de care dispune) etc.

În aceste condiții este evident faptul că investigarea creativității decurge nu atât din nevoi de ordin științific, teoretic, cât mai ales din rațiuni, din necesități de ordin practic-aplicativ.

Niciodată nu este prea târziu pentru cunoașterea, stimularea, educarea și dezvoltarea creativității. Dar, cu cât această acțiune începe la o vârstă mai mică și continuă de-a lungul anilor, cu atât va fi mai productivă, conducând la obținerea unor realizări creative mai valoroase. Este necesar să ne instruim în acest sens, să punem un mare accent pe stimularea creativității, pe realizarea unui confort psihic și a libertății necesare pentru creația copilului.

La fiecare nivel de vârstă, copilul trebuie să fie învățat cum să învețe și cum să se exprime creator.

Creativitatea înseamnă îndrăzneală, tot ceea ce este nou este incert și neconformist. Pentru a se putea avânta în necunoscut, copilul trebuie să dispună de acea libertate interioară, de acel sentiment de siguranță, provenite din lumea sa înconjurătoare.

Creativitatea înseamnă posibilitatea de comunicare: copilul se află într-un contact continuu cu lumea sa interioară și cu lumea sa exterioară.

Atitudinea sa receptivă îi permite să intuiască și să înțeleagă problemele existente. Pe baza corelațiilor stabilite cu lumea sa interioară se formează asociații cu fenomene cunoscute și trăite, devenind astfel posibilă rezolvarea noilor probleme apărute.

Curiozitatea și setea de cunoaștere ne face receptivi față de lumea exterioară. Libertatea interioară face posibilă folosirea cunoștințelor acumulate de către lumea trăirilor noastre subiective.

Copilul preșcolar este prin natura sa un creativ datorită imensei sale curiozități, a freamătului permanent pentru a cunoaște tot ceea ce se petrece în jurul său. În perioada preșcolară imaginația se exprimă viu prin tot ceea ce face copilul la grădiniță la toate activitățile. Activitatea didactică trebuie înțeleasă ca un act de creație nu ca un șir de operații șablon, de rutină.

Educatorea trebuie să dispună de capacitatea de înțelegere a copiilor, să trăiască împreună sentimente puternice, să creeze situații care să îmbogățească mintea copilului cu anumite reprezentări și obișnuințe, să-și transforme ocupația într-o frumoasă minune.

De ce este nevoie de creativitate? Pentru a se putea desăvârși, realiza și actualiza, pentru a putea contribui activ la modelarea lumii.

Înțelegând că viața nu este statică, ci un proces creativ neîntrerupt, individul izbuteste să înțeleagă viața ca un tot unitar. "Acceptarea concepției că viața este un proces și un produs al propriei creativități este un act de conștientă pe care individul îl poate realiza, numai dacă, în faza actuală a procesului care cuprinde și trecutul, el vede premisele viitorului.,,

Una din cele mai importante premise ale creativității constă în disponibilitatea de a relua totul de la capăt, de a considera că nimic nu este definitiv, că nici un proces nu este încheiat odată pentru totdeauna.

Nu există nici o situație conștientă care să nu ne permită o participare creativă și astfel „Niciodată nu este prea devreme pentru începerea educării creativității, activitatea creatoare nu ar trebui îngrădită de nici un fel de interdicții, limitări, critici.”(LOWENFELD)

Preșcolăritatea este apreciată tot mai mult ca vârsta ce cuprinde cea mai importantă experiență educațională din „viața unei persoane; pe parcursul ei înregistrăm ritmurile cele mai pregnante în dezvoltarea individualității umane și unele din cele mai semnificative achiziții cu ecouri evidente pentru etapele ulterioare ale dezvoltării sale.

De aceea, nu putem face abstracție de una din dimensiunile esențiale pentru întreaga dezvoltare și afirmare a personalității – creativitatea.

Creativitatea, spre deosebire de inteligență, este la copil un fenomen universal; nu există preșcolar care să nu deseneze, să nu fabuleze.

Din această perspectivă, profilul psihologic al vârstei preșcolare cuprinde multiple premise favorizante pentru cultivarea potențialului creativ. Avem în vedere dinamismul, impetuoșitatea, expresivitatea proprie acestei vârste, acel freamăt permanent sau acea vibrație și efervescență lăuntrică ce conferă copiilor note specifice de dinamism creativ, disponibilitatea de exteriorizare spontană și autoexpresie însuflețită, analoage oricărui elan creator.

Procesul de învățământ este un sistem complex, rezultat al interdependenței dintre predare și învățare, având drept finalitate transpunerea în practică a idealului educațional.

Orice strategie didactică impune îmbinarea între activitatea cadrului didactic și cea a elevului. Din acest punct de vedere, cadrul didactic poate să fie sursa de informații sau poate deveni cel care conduce și dirijează activitatea independentă a

elevilor, în timp ce activitatea acestora din urmă poate să se schimbe din simplă reproducere într-o activitate creativă.

Stimularea potențialului creativ al preșcolarilor impune utilizarea unor strategii neprescrise care pun accentul pe antrenarea autentică și plenară a preșcolarului. Formative, din acest punct de vedere sunt strategiile euristice care implică preșcolarul în activitatea de descoperire, de rezolvare de probleme, de investigare a realității. La fel de importante sunt și strategiile creative care pun accentul pe spontaneitate, originalitate, gândire laterală, divergentă, analogică. Ambele categorii de strategii au efecte deosebite în planul capacității de reflecție, a capacității anticipative, evaluative precum și în planul structurilor motivaționale complexe.

Datorită specificului proceselor cognitive și voinței, care abia acum se constituie, preșcolarul are nevoie de îndrumare, control și ajutor. El nu poate să-și asume încă riscul învățării prin încercare și eroare. Acest lucru impune utilizarea unor strategii semieuristice și semialgoritmice.

Stimularea potențialului creativ al preșcolarului impune utilizarea unor strategii care pun accentul pe antrenarea autentică și plenară a copilului, pe dezvoltarea autonomiei, a inițiativei, a gândirii sale critice.

Dezvoltarea gândirii critice constituie un important obiectiv de tip formativ și se realizează prin utilizarea cu precădere a unor strategii activ-participative, care nu trebuie rupte însă de cele tradiționale. Prin metodele activ-participative înțelegem toate situațiile care scot copiii din ipostaza de obiect al formării și îi transformă în subiecți ai formării. Activizarea predării-învățării presupune folosirea unor metode, tehnici și procedee care să-l implice pe copil în procesul de învățare, urmărindu-se: dezvoltarea gândirii critice, stimularea creativității, dezvoltarea interesului pentru cunoaștere, în sensul formării lui ca participant activ la procesul de educare.

Stimularea gândirii (convergentă, divergentă, laterală, analogică) a imaginației, dezvoltarea trebuinței de cunoaștere, de autoexprimare, de independență și autoafirmare impun folosirea dominantă a metodelor bazate pe problematizare, pe acțiunea fictivă și reală, pe explorarea, dar nu pot fi excluse nici metodele expositive chiar dacă acestea sunt mai puțin formative, în raport cu creativitatea.

Dintre metodele bazate pe acțiunea fictivă, **jocul** ocupă un rol important în strategia de educare a creativității. Copilul transpune conștient realul într-un plan imaginar, creează, chiar dacă într-un mod elementar. Prin joc se realizează asimilarea realului la eu și acomodarea eu-lui la real (mai ales prin imitație). Stimulative pentru creativitate sunt jocurile didactice dar și jocurile de simulare (jocul de rol). Prin implicarea afectivă și cognitivă a copilului, jocul de rol dezvoltă empatia, capacitatea evaluativă și cea anticipativă, stimulează relațiile interpersonale de cooperare și competiție, capacitatea de adaptare la comportamentul celuilalt.

Acestea sunt câteva dintre metodele cele mai valoroase pentru educarea potențialului creativ la preșcolari.

Mijloacele didactice intuitive, mijloacele tehnice, audiovizuale, noile tehnologii educaționale sprijină și mobilizează activitatea preșcolarilor, declanșează și mențin atenția, generează intense stări motivațional-afective favorabile învățării.

Strategiile evaluativ-stimulative au și ele un rol foarte important în procesul instructiv-educativ, deoarece evaluarea este cea care oferă educatoarei informații despre cunoștințele de care dispune copilul, despre modul în care utilizează aceste cunoștințe în rezolvarea sarcinilor în care îl implică, despre capacitățile pe care le are și, nu în ultimul rând, despre potențialul creativ de care dispune copilul.

Integrarea actului evaluativ în activități îl obișnuiește pe copil cu efortul, îi formează calități de voință care îl vor susține în viitoarele demersuri emotive (spontaneitate, perseverență, independență).

De asemenea, prin modul în care evaluează, prin criteriile pe care le folosește și le comunică preșcolarii, educatoarea cultivă capacitatea de autoapreciere. Aprecierea educatoarei influențează imaginea de sine a copilului, aprecierile pozitive repetate vor contribui la formarea unei imagini de sine pozitive, factor declanșator și mobilizator al proceselor de autoexprimare, de autodepășire. Copilul dorește să fie apreciat, lăudat, admirat pentru creațiile sale. Aprecierea pozitivă determină stări afective pozitive, tonifiante, care îl mobilizează pe copil în rezolvarea sarcinilor. Stările afective trăite pe parcursul activității determinate de activitatea însăși, de atitudinea educatoarei, se condensează prin repetare și devin motive incitante, creative.

La vârsta preșcolară **jocul** constituie un cadru pentru antrenarea virtuților muncii și creației; el amplifică posibilitățile de expresie comportamentală, sporește vitalitatea spirituală, dinamismul creativ al copilului, nevoia activă de explorare a noului în raport cu experiența personală și generează acel elan lăuntric pentru noi elaborări, expansivitatea specifică pentru această vârstă.

Activitățile ludice sunt purtătoare ale unor multiple virtuți formative în dezvoltarea psihică generală a copilului și, implicit în dezvoltarea creativității. Întrucât jocul, prin excelență constituie cadrul specific al unui antrenament al spontaneității și al libertății de expresie, el constituie un stimul important în cultivarea receptivității și sensibilității, a mobilității și flexibilității specifice; el sporește vigoarea acțională a copilului și amplifică nevoia de activitate și explorare a noului, de imaginație, de elaborare.

Profilul psihologic al vârstei preșcolare cuprinde multiple premise favorizante pentru cultivarea potențialului creativ. Și are în vedere dinamismul, impetuositatea și expresivitatea proprii acestei vârste, acel frează permanent sau acea vibrație și efervescentă lăuntrică ce conferă copiilor note specifice de dinamism creativ, disponibilități de exteriorizare spontană și autoexpresie însuflețită, analoage oricărui elan creator.

Este adevărat că stimularea creativității, a originalității și a gândirii critice presupune o serie de riscuri pe care educatoarea trebuie să și le asume, conștientă fiind că rezultatul final merită un asemenea preț.

A.S. Macareno aprecia înalt capacitatea pedagogului de a visa împreună cu copiii, de a-i pasiona prin visul său , a-i ajuta să vadă "bucuria de maine".

BIBLIOGRAFIE:

1. BARBU, H., Activitatea ludică a preșcolarii activitate creatoare, De la grădiniță la școală" –DIMA,S . Culegere metodică, 1978.
2. CHATEAU, JEAN " Copilul și jocul, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1980.
3. DINCĂ, MARGARETA „Teste de creativitate”, Editura Paidei, București, 2001.
4. LANDAU, E Psihologia creativității, Editura Didactică și Pedagogică, București,, 1999.
5. NEGREȚ,I. Metodologia educativă și structura factorilor creativității preșcolare în "Copilul și mediul social" - culegere metodică editată de Revista de pedagogie, 1999,
6. ROȘCA, M. Creativitatea generală și specifică, Editura Academiei, București, 1988
- 7.RAFAILĂ, ELENA Educarea creativității la vârsta preșcolară , Editura Aramis , București, 2002
8. STOLERU, Creativitatea și stimularea ei la vârsta copilăriei în Copilul, grădinița și școala, editată de Revista de pedagogie, 1979.
9. STOICA, A. Creativitatea elevilor, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1982.